

Estudi sobre la deslocalització d'empreses de les comarques de Lleida

Dimensió, causes i solucions

Jordi Moreno

Andrei Boar

Oriol Montanyà

Informe elaborat per:

Universitat
de Lleida

Per encàrrec de:

Cambra de Comerç
de Lleida

Amb la col·laboració de:

Transformació
Econòmica

Diputació de Lleida
Patronat de Promoció Econòmica

Índex

1. Resum executiu	4
2. Introducció	6
3. Metodología	8
4. Resultats	10
4.1. DIMENSIÓ DEL FENOMEN	11
4.2. CAUSES DE LA DESLOCALITZACIÓ	19
4.3. PROPOSTA DE SOLUCIONS	23
5. Conclusions	28
6. Bibliografia	30

An aerial photograph of a port area, showing numerous stacked shipping containers in various colors (red, blue, orange, green) and several yellow gantry cranes. The ground is paved with yellow and white markings, including 'STOP' signs and directional arrows. The text '1. Resum executiu' is overlaid in white, bold font on the left side of the image.

1. Resum executiu

La Cambra de Comerç de Lleida ha impulsat un treball de recerca per aportar informació rigorosa i útil sobre un fenomen de gran rellevància econòmica i social per a la província de Lleida: la deslocalització d'empreses cap a altres territoris de l'Estat espanyol.

Un equip d'investigadors de la Universitat de Lleida i la UPF Barcelona School of Management ha aconseguit extreure les dades necessàries del registre mercantil per arribar a la conclusió que en els darrers sis anys (2015-2020) un total de 428 empreses van canviar la seu social per marxar de Lleida (i no han tornat). Per tal de determinar la rellevància del problema, s'ha comparat amb la realitat que viuen altres províncies amb una densitat empresarial similar (com Badajoz, Cantàbria o Valladolid) evidenciant que Lleida és la que ha patit un major nombre de canvis de seu social. Si es compara amb Girona i Tarragona, també es constata que el pes específic de les fugues empresarials és més elevat a Lleida. Per tant, es tracta d'un assumpte que té especial incidència a les comarques de Ponent.

De l'anàlisi de les dades en sorgeixen altres consideracions importants, com l'evolució anual de les deslocalitzacions, que experimenta un repunt significatiu els anys 2007 i 2008, amb 93 i 96 canvis de seu registrats respectivament, possiblement motivat per la situació política (l'anomenat "procés independentista") i la conseqüent fugida d'empreses que es va viure a tot Catalunya. De totes maneres, cal destacar que el degoteig de deslocalitzacions es manté sempre per sobre de les 50 anuals, durant tot el període investigat.

Per altra banda, pel que fa al destí de les empreses que decideixen marxar, l'estudi revela que Barcelona és clarament la província preferent, ja que acull el 39,4% de les empreses deslocalitzades, seguida d'Osca (14,4%) i Madrid (14%). Per darrere se situen altres territoris com Tarragona (9,3%), Saragossa (3,7%) o Girona (2,8%). De fet, les deslocalitzacions amb destí a les províncies d'Aragó, Madrid i la resta de Catalunya sumen més del 84%.

També s'ha constatat que les deslocalitzacions no entenen de mida, ja que afecten en la mateixa proporció empreses petites, mitjanes i grans. I quant al sector d'activitat, cal destacar que els més afectats són el comercial (21,26%) i el de la construcció (14,02%). Les dades d'aquest apartat també indiquen que tots els sectors es deslocalitzen principalment a Barcelona, excepte

"agricultura, ramaderia i pesca", que escull Osca com a destí principal.

Pel que fa a les causes de la deslocalització, es constata una casuística força diferenciada en funció del territori de destí. En aquest sentit, les empreses que marxen a Barcelona ho fan per motius molt lligats a la capitalitat, com són les infraestructures, la disponibilitat de treballadors o l'oportunitat d'incrementar clients. Les companyies que se'n van a Osca, en canvi, apelen a raons de caràcter més polític i econòmic, com l'agilitat administrativa, la predisposició dels responsables públics i la disponibilitat de sòl industrial. En paral·lel, els beneficis fiscals i les subvencions són els principals arguments per deslocalitzar-se en direcció a Madrid.

Relacionat de manera directa amb les causes, l'estudi també apunta algunes solucions estratègiques, englobades en quatre grans objectius:

- **Millorar les infraestructures:** invertint en les estructures viàries de la província, aconseguint una connexió amb els corredors ferroviaris i donant nous usos a l'aeroport de Lleida-Alguaire. També cal assegurar un nivell òptim de telecomunicacions a tota la província.
- **Afavorir l'agilitat administrativa:** a través d'una oficina d'atenció a l'emprenedor que actuï com a "finestreta única", la monitorització de les empreses que tinguin dificultats (per ajudar-les a temps) i la creació d'un pla supramunicipal que tramiti els projectes empresarials d'interès general.
- **Crear un pol d'atracció d'inversions:** amb polígons especialitzats en el sector agroalimentari i fomentant la col·laboració entre universitat i empresa per accelerar la innovació i aportar el talent necessari.
- **Prestigiar l'emprenedor i l'empresa:** mitjançant un pla de comunicació ambiciós que posi en valor els beneficis que aporta l'economia productiva al benestar del conjunt de la societat lleidatana.

Per portar a terme la recerca, els investigadors han utilitzat fins a quatre metodologies de manera complementària: estadística descriptiva, qüestionari a una mostra seleccionada, grup de discussió i entrevista en profunditat. Un treball de gairebé sis mesos que ha conduït cap a una conclusió clara: la deslocalització d'empreses és un problema real i rellevant a la província de Lleida, que requereix mesures transformadores per tal de frenar la seva evolució i mitigar les conseqüències.

A vibrant street scene in a European city, likely Barcelona, featuring colorful buildings with balconies and pedestrians walking on a sidewalk. The image is overlaid with a decorative pattern of white dots of varying sizes in the bottom half.

2. Introducció

2. Introducció

La deslocalització d'empreses de la província de Lleida cap a altres territoris de l'Estat espanyol és una qüestió que fa anys que plana sobre el debat polític, social i econòmic de la província. El fet de limitar geogràficament amb una comunitat autònoma com l'Aragó encara alimenta més les conjectures sobre el tema, malgrat que fins ara no s'ha disposat de la informació necessària per dimensionar i analitzar el fenomen amb profunditat.

L'abril de 2019 ja es va publicar un estudi molt rellevant que portava per títol "La transformació econòmica de Lleida: realitats i perspectives de futur", en el qual s'analitzava la situació empresarial del territori i es visualitzaven les perspectives de futur. El catedràtic Oriol Amat va liderar aquesta investigació, coordinant professors de diverses universitats, que van determinar que Lleida té una sèrie d'oportunitats, especialment referents a la col·laboració públicoprivada, que cal explotar per afavorir el teixit productiu i el creixement econòmic.

En aquest context, la Cambra de Comerç de Lleida ha volgut impulsar un treball de recerca que porti nou coneixement sobre la deslocalització d'empreses i que ajudi a comprendre'n la seva dimensió real. A més a més, és un estudi que s'ha concebut des del primer moment amb una mentalitat decididament transformadora, ja que no es limita a l'extracció i exposició de

dades, sinó que també realitza una anàlisi crítica orientada a fomentar l'acció dels actors implicats.

És així com dues institucions acadèmiques de reconegut prestigi, la Universitat de Lleida i la UPF Barcelona School of Management, han decidit unir esforços per portar a terme un estudi que sigui capaç de donar resposta a les tres preguntes bàsiques:

- **La deslocalització d'empreses és un problema real i rellevant a la província de Lleida?**
- **Quins són els factors que motiven les empreses a marxar de Lleida per anar cap a altres territoris de l'Estat?**
- **Quines mesures es podrien emprendre per mitigar el fenomen i retenir l'activitat productiva de la província?**

Durant els sis mesos de treball s'ha aconseguit obtenir informació molt rellevant i inèdita sobre la deslocalització d'empreses de Lleida, aconseguint quantificar rigorosament la problemàtica, i descobrint aspectes tan rellevants com els destins preferents de les companyies que marxen o els sectors d'activitat més afectats per aquesta fuga d'inversions.

Per altra banda, gràcies a la generosa participació de nombrosos empresaris, directius, polítics i experts, s'ha pogut fer una tasca molt curiosa d'anàlisi qualitativa per diagnosticar les causes del problema i prescriure possibles solucions, aconseguint completar així els objectius de la investigació i demostrant la capacitat constructiva de la col·laboració entre universitat i empresa.

3. Metodología

3. Metodologia

Per tal de realitzar el treball d'investigació, s'han utilitzat quatre mètodes diferents, tots ells reconeguts per la comunitat científica internacional.

En primer lloc, s'ha utilitzat l'estadística descriptiva per extreure i explicar les dades del registre mercantil relatives als canvis de localització d'empreses efectuats en els darrers sis anys (1 de gener de 2015 – 31 de desembre de 2020). Per poder fer una bona anàlisi comparativa, les dades referents a la província de Lleida s'han complementat amb les d'altres províncies espanyoles que s'han considerat significatives, ja sigui per la proximitat geogràfica o per les similituds en densitat empresarial. Aquest exercici és el que ha permès dimensionar rigorosament l'objecte d'estudi, tant en termes absoluts com relatius.

Una vegada quantificat el fenomen, s'han posat en marxa tres mètodes més, en ordre seqüencial, per obtenir informació sobre els factors que motiven la deslocalització de la província de Lleida, així com les mesures que podrien servir per mitigar-ne els efectes:

1. Qüestionari

S'ha emprat una mostra de 22 empreses que en els darrers sis anys han optat per marxar de Lleida i se'ls ha facilitat un qüestionari per conèixer els motius que les van portar a prendre la decisió. Per tal d'enumerar els possibles factors, s'ha portat a terme una revisió de la literatura, tant de publicacions professionals com acadèmiques, que ha permès treballar sobre un marc de 9 variables, amb les seves corresponents 28 subvariables.

Com a limitació de l'estudi, cal esmentar la mida de la mostra que va respondre el qüestionari, ja que suposa un inconvenient des del punt de vista de significança estadística, tot i que es considera vàlida per a la interpretació qualitativa.

2. Grup focal

Després de realitzar una anàlisi qualitativa del qüestionari, s'ha organitzat un grup de discussió per debatre els resultats. Per tal que fos representatiu, el grup estava format per un total de 6 empreses de diferents mides (3 petites, 2 mitjanes i 1 gran), de les quals 4 s'havien deslocalitzat. També es van incloure veus expertes de tres institucions del territori (Col·legi d'Economistes de Lleida, Cambra de Comerç de Lleida i Universitat de Lleida). La discussió va durar 90 minuts i va ser degudament enregistrada per a la seva anàlisi posterior.

Una segona limitació metodològica podria ser l'absència de representants polítics en aquest grup focal, però es va donar preferència a facilitar les condicions perquè els empresaris es poguessin expressar amb total llibertat.

3. Entrevista en profunditat

Amb la voluntat de seguir aprofundint en les conclusions del qüestionari i del grup focal, la metodologia es va complementar amb tres entrevistes en profunditat. En primer lloc, es van recollir les percepcions d'un alt directiu d'una empresa lleidatana que en els darrers anys ha hagut de decidir en més d'una ocasió la ubicació territorial d'inversions importants. I seguidament es van entrevistar dos responsables polítics de primer nivell, que ocupen càrrecs a la Diputació de Lleida i a la Delegació del Govern, amb experiència en gestió en la matèria que tracta l'estudi.

D'aquesta manera, amb la combinació dels quatre mètodes s'ha aconseguit un nivell de coneixement suficient per donar resposta als objectius que planteja l'estudi.

A close-up photograph of a person's hand pointing their index finger at the screen of a silver laptop. The laptop is open, and the keyboard is visible at the bottom. The background is a soft, out-of-focus blue-grey. A white dot grid pattern is overlaid on the entire image, becoming denser towards the bottom left. The text '4. Resultats' is written in a bold, white, sans-serif font, positioned in the middle-left area of the image.

4. Resultats

4. Resultats

4. 1. DIMENSIÓ DEL FENOMEN

4.1.1. Identificació de les empreses que han traslladat la seva seu social

Un primer pas necessari a l'hora d'analitzar la problemàtica existent és la quantificació del problema, ja que aquesta permetrà valorar la gravetat del fenomen i, en funció d'aquesta, considerar la necessitat d'intervenció per part de les administracions públiques per trobar solucions i posar-hi fre.

Mitjançant les dades disponibles en el Registre Mercantil, s'ha pogut observar que entre l'1 de gener de 2015 i el 31 de desembre de 2020 van marxar de la província de Lleida un total de 428 empreses, que van traslladar la seva seu social a altres territoris de l'Estat. Cal tenir en compte que aquesta xifra fa referència únicament a aquelles empreses que van traslladar la seva seu social durant el període indicat i que, a 31 de desembre de 2020, no havien tornat. És a dir, no es tenen en consideració aquelles empreses que van traslladar la seva seu social durant aquests anys, però que abans de 31 de desembre de 2020 ja s'havien tornat a instal·lar a la província de Lleida.

Per fer-nos una idea de la magnitud que representa aquesta xifra dins el teixit empresarial de la província de Lleida, convé indicar que l'Institut Nacional d'Estadística (INE) xifrava en 13.383 les empreses actives amb forma societària a la província de Lleida a finals de l'any 2020. Per tant, les 428 empreses que van marxar del territori durant el període analitzat suposarien al 2020 un 3,20% del total d'empreses amb forma societària. Per valorar si es tracta d'una xifra significativa, en la Figura 1 la mateixa es compara amb les obtingudes per altres províncies durant el mateix període. Concretament, s'han seleccionat les 3 províncies espanyoles amb una densitat empresarial més similar a la de Lleida (Badajoz, Cantàbria i Valladolid), les dues altres províncies catalanes de menor dimensió (Girona i Tarragona) i la més pròxima geogràficament (Osca).

Figura 1. Percentatge d'empreses que han marxat de set províncies de l'Estat espanyol durant el període 2015-2020.

	Lleida	Badajoz	Cantàbria	Valladolid	Girona	Tarragona	Osca
Empreses que han marxat	428	304	222	347	676	639	137
Societats actives (INE 2020)	13.383	13.572	12.102	13.570	25.745	20.313	6.157
% Empreses que han marxat	3,20%	2,24%	1,83%	2,56%	2,63%	3,15%	2,23%

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil

Tal com es pot observar, la de Lleida seria la província que, en termes relatius, ha experimentat una major deslocalització

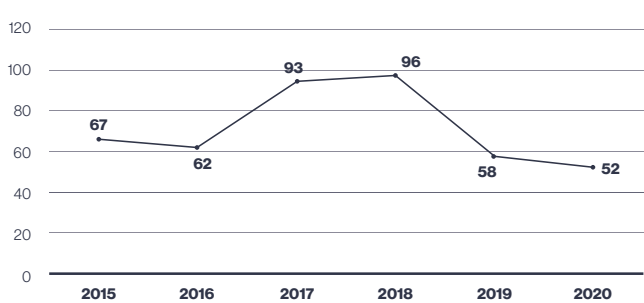
d'empreses entre les províncies seleccionades durant el període 2015-2020. Si bé la província de Tarragona presenta una xifra similar, les diferències amb la resta de províncies resulten prou significatives, i evidència que la marxa d'empreses a la província de Lleida és un problema real i rellevant en comparació a altres territoris, tant catalans com de la resta de l'Estat espanyol, que ho experimenten en una menor intensitat.

Aquesta sortida d'empreses de la província podria no resultar un problema tan rellevant si paral·lelament s'hi traslladessin empreses d'altres zones de l'Estat que compensessin la seva marxa. No obstant, les dades disponibles al Registre Mercantil mostren que durant el mateix període (2015-2020) a la província de Lleida es van traslladar 341 empreses procedents d'altres territoris. Aquesta xifra aboca un saldo negatiu de 87 empreses, fet que confirma la pèrdua de teixit empresarial a la província com a conseqüència d'aquests fluxos.

Entre l'1 de gener de 2015 i el 31 de desembre de 2020 van marxar de la província de Lleida un total de 428 empreses

Un altre aspecte que cal analitzar detingudament és si aquesta sortida d'empreses respon o no a una tendència habitual al llarg del període o, si pel contrari, existeixen diferències significatives entre els anys que puguin respondre a fenòmens o circumstàncies puntuals. La Figura 2 mostra l'evolució del nombre d'empreses que han marxat de la província de Lleida en cadascun dels anys d'aquest període.

Figura 2. Sortida d'empreses de Lleida al llarg del període 2015-2020.

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil.

Tal com es pot observar, la deslocalització d'empreses no ha estat homogènia al llarg d'aquests anys, sinó que es va produir un repunt durant els anys 2017 i 2018, coincidint amb la intensificació del "procés independentista", un fet que també s'ha observat

4. Resultats

a la resta de províncies catalanes. Concretament, aquests dos anys van marxar de Lleida 93 i 96 empreses, respectivament. Aquestes xifres suposaven un increment de gairebé el 50% respecte al total d'empreses que havien marxat durant els dos anys anteriors (67 al 2015 i 62 al 2016). En total, un 44% de les empreses que van marxar en aquest període ho van fer durant els anys 2017 i 2018. Passat aquest temps, no obstant, s'observa com el nombre d'empreses que han marxat no únicament s'ha reduït significativament, sinó que s'ha situat en uns nivells inferiors als que s'observaven als anys 2015 i 2016, per sota de 60 empreses l'any.

Un altre aspecte que cal tenir en compte a l'hora de dimensionar el impacte d'aquest fenomen en el territori és el referent a la dimensió de les empreses que marxen, donat que les conseqüències d'aquest, tant en termes de generació de riquesa com d'ocupació, no serà el mateix depenent de la grandària d'aquestes empreses.

En la Figura 3 es pot observar com es distribueixen aquestes empreses que han marxat segons la seva dimensió atenent al seu darrer nombre de treballadors disponible. Concretament, es distingeixen 4 categories: microempreses (de 1 a 9 treballadors), petites (de 10 a 49 treballadors), mitjanes (de 50 a 249 treballadors) i grans (a partir de 250 treballadors).

Un altre aspecte que cal tenir en compte a l'hora de dimensionar l'impacte d'aquest fenomen en el territori és el referent a la dimensió de les empreses que marxen, donat que les conseqüències d'aquest, tant en termes de generació de riquesa com d'ocupació, no serà el mateix depenent de la grandària d'aquestes empreses.

En la Figura 3 es pot observar com es distribueixen aquestes empreses que han marxat segons la seva dimensió atenent al seu darrer nombre de treballadors disponible. Concretament, es distingeixen 4 categories: microempreses (d'1 a 9 treballadors), petites (de 10 a 49 treballadors), mitjanes (de 50 a 249 treballadors) i grans (a partir de 250 treballadors).

Figura 3. Distribució de les empreses que han marxat de Lleida en el període 2015-2020, segons la seva dimensió.

	Treballadors	Empreses
MICRO	1-9	385
PETITA	10-49	33
MITJANA	50-249	8
GRAN	>250	2

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil i de la base de dades SABI.

Tal com es pot observar, 385 de les 428 empreses que han marxat s'inclourien en la categoria de microempreses. Per la seva banda, 33 empreses eren petites i 8 mitjanes empreses.

Per tant, 426 de les 428 empreses que han marxat rebrien la consideració de PIME. Aquesta xifra representa un 99,53% de les empreses que han marxat de la província de Lleida. Cal tenir present que PIMEC, en el seu anuari de la PIME catalana l'any 2020, indicava que a Catalunya un 99,56% de les empreses amb assalariats eren PIMEs i, per tant, la proporció de PIMEs que han marxat sobre el total d'aquestes empreses estaria bastant correlacionada amb la seva presència en el conjunt del teixit empresarial català. És a dir, la proporció de PIMEs que ha marxat del territori en relació al total de PIMEs en el mateix per una banda, i la proporció de grans empreses que ha marxat del territori en relació al total de grans empreses en el mateix per l'altra, és similar. Aquests resultats, per tant, mostren que les iniciatives que s'adoptin per frenar la deslocalització d'empreses de la província de Lleida, han d'anar dirigides tant a les PIMEs com a les grans empreses. No en va, si bé únicament 2 grans empreses han marxat de la província (un 0,47% de les empreses que han marxat), l'impacte que això suposa en el territori, tant en termes d'ocupació com de valor agregat, és també molt important.

4.1.2. Destí de les empreses que marxen

• Destí segons Comunitat Autònoma

En la Figura 4 podem observar com es distribueixen les empreses que van marxar de la província de Lleida segons quina ha estat la Comunitat Autònoma de destí.

Figura 4. Destí de les empreses que van marxar de la província Lleida en el període 2015-2020, segons Comunitat Autònoma

Comunitat autònoma	Nº empreses	%
Resta Catalunya	220	51,4%
Aragó	81	18,9%
Madrid	60	14,0%
Andalusia	15	3,5%
Comunitat Valenciana	11	2,6%
Illes Balears	11	2,6%
Navarra	8	1,9%
País Basc	5	1,2%
Castella i Lleó	4	0,9%
Castella La Manxa	4	0,9%
Galícia	4	0,9%
Cantàbria	2	0,5%
La Rioja	2	0,5%
Múrcia	1	0,2%
	428	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil.

4. Resultats

Tal com es pot observar, més de la meitat de les empreses que van marxar de Lleida van traslladar la seva seu social a altres territoris de Catalunya (51,4%), essent aquest el principal destí. A continuació, els principals destins serien l'Aragó i la Comunitat Autònoma de Madrid que van rebre el 18,9% i el 14% de les empreses, respectivament. Aquests tres territoris representarien els destins de la gran majoria d'empeses donat que conjuntament van acollir 361 de les 428 empreses, el que suposa un 84% del total. També convindria destacar tres altres comunitats autònomes com a destí d'aquestes empreses, si bé amb una importància molt inferior a les anteriors, aquestes serien: Andalusia (3,5% de les empreses), Comunitat Valenciana (2,6% de les empreses) i les Illes Balears (2,6% de les empreses).

Per altra banda, de les dades també es desprèn que la majoria d'empreses van optar per traslladar-se als territoris limítrofs, donat que entre la resta de Catalunya i Aragó van rebre més del 70% de les empreses que van abandonar la província de Lleida. Pel que fa a territoris més llunyans, en destacaria la Comunitat Autònoma de Madrid, on es van traslladar 60 de les 428 empreses sortints.

Destí segons província

En la Figura 5 aprofundim en aquesta anàlisi tot observant quina ha estat la província de destí de les 428 empreses.

Figura 5. Destí de les empreses que van marxar de la província de Lleida en el període 2015-2020, segons província

Província	Empreses	%	Província	Empreses	%
Barcelona	168	39,3%	La Rioja	2	0,5%
Osca	61	14,3%	Màlaga	2	0,5%
Madrid	60	14,0%	Pontevedra	2	0,5%
Tarragona	40	9,3%	Toledo	2	0,5%
Saragossa	16	3,7%	Biscaia	1	0,2%
Girona	12	2,8%	Ciudad Real	1	0,2%
Balears	11	2,6%	Guadalajara	1	0,2%
Navarra	8	1,9%	Huelva	1	0,2%
Castelló	5	1,2%	Jaén	1	0,2%
Sevilla	5	1,2%	La Corunya	1	0,2%
Almeria	4	0,9%	Lleó	1	0,2%
Guipúscoa	4	0,9%	Múrcia	1	0,2%
Terol	4	0,9%	Ourense	1	0,2%
Alacant	3	0,7%	Segovia	1	0,2%
València	3	0,7%	Sòria	1	0,2%
Cantàbria	2	0,5%	Valladolid	1	0,2%
Còrdova	2	0,5%	TOTAL	428	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil.

La majoria d'empreses van optar per traslladar-se als territoris limítrofs, donat que entre la resta de Catalunya i Aragó van rebre més del 70% de les empreses que van abandonar la província de Lleida

Les dades posen de manifest que les empreses es van traslladar principalment a la resta de províncies catalanes (Barcelona, Tarragona i Girona), Osca, Madrid i Saragossa. Conjuntament, aquestes 6 províncies van ser receptores del 83,4% d'empreses que van marxar de la província de Lleida. Si bé la distribució d'empreses entre aquestes províncies no és uniforme, amb un clara preferència per la província de Barcelona com a nova ubicació on traslladar la seva social. S'observa que a Barcelona s'hi van traslladar 168 empreses, poc menys del 40% de les empreses que van abandonar la província de Lleida. A més, representen el 76% de les empreses lleidatanes que es van traslladar a la resta del territori català, un registre molt superior als de la província de Tarragona (4t destí a nivell nacional), que va rebre el 9,3% del total d'empreses sortints, i de la província de Girona (6è destí a nivell nacional), que únicament va rebre el 2,8% d'empreses. Aquestes dades, per tant, situen la província de Barcelona com a destí més habitual de les empreses que abandonen Lleida i, sobretot, com a principal receptora entre les que opten per mantenir la seva seu social en el territori català.

Per tal de comprovar si aquesta sortida d'empreses en direcció a Barcelona és un problema específic de Lleida o si en canvi es dona en el conjunt del territori català, aquest registre es compara a continuació amb els observats a les províncies de Girona i Tarragona.

Figura 6. Empreses de la província de Lleida que han traslladat la seva seu social a la província de Barcelona en el període 2015-2020

	Lleida	Girona	Tarragona
Nº empreses que han traslladat la seva social a Barcelona	168	463	281
% sobre el total de societats en aquest territori (INE 2020)	1,26%	1,80%	1,38%
% sobre el total d'empreses que han marxat del territori	39,25%	68,49%	43,97%

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil.

Tal com es pot observar, la marxa d'empreses cap a Barcelona no és una realitat exclusiva de la província de Lleida, sinó també de la resta de províncies catalanes, que també es veuen afectades

4. Resultats

per aquest efecte crida que té la capital, i que la converteix en el principal destí de les empreses procedents d'altres territoris. De fet, a la província de Lleida aquest efecte és fins i tot més baix que en les altres dues províncies catalanes, especialment en comparació a la de Girona. Això posa de manifest que si bé a Lleida, com a les altres províncies catalanes, el principal destí de les empreses és Barcelona, aquí existeixen també altres destins habituals que cal tenir en compte.

En aquest sentit, i a una distància significativa de la província de Barcelona, s'identifiquen les províncies d'Osca (61 empreses) i Madrid (60 empreses) com les següents províncies que van rebre un major nombre d'empreses, acaparant cadascuna un 14%. Aquestes dades situen la província d'Osca com el segon principal destí de les empreses que marxen de Lleida, i com el principal destí de les que es traslladen a l'Aragó (un 75% d'aquestes ho fan a Osca). Aquestes xifres tornen a posar de manifest la preferència majoritària de les empreses de Lleida per traslladar-se als territoris limítrofs.

Precisament, donada la proximitat amb les terres d'Osca i el nombre d'empreses que s'hi traslladen, una qüestió interessant és analitzar si aquest flux d'empreses és unidireccional o, si la proximitat entre tots dos territoris també fomenta que empreses d'Osca es traslladin a Lleida. Aquesta informació ha de permetre identificar si aquesta deslocalització d'empreses respon a raons merament de proximitat o si hi ha altres factors que fan més atractiu un territori envers l'altre. La Figura 7 mostra les dades referents a aquests fluxos d'empreses entre Lleida i Osca.

Figura 7. Flux d'empreses entre les províncies de Lleida i Osca

	De Lleida a Osca	D'Osca a Lleida
Empreses que s'han traslladat d'un territori a l'altre	61	22
% sobre el total d'empreses del territori	0,46%	0,36%
% sobre total d'empreses que han marxat del territori	14,3%	16,1%

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil.

Tal com s'observa, les empreses que s'han traslladat de Lleida a Osca pràcticament tripliquen les que han fet el camí invers. No obstant, també cal tenir present que el teixit empresarial de Lleida és més dens que el d'Osca, de manera que cal relativitzar les dades. Tot i així, s'observa com una xifra equivalent al 0,46% de les empreses de Lleida són les que han marxat a Osca, mentre que un 0,36% del total d'empreses d'Osca són les que han marxat a Lleida. Les dades, si bé similars en termes relatius, posen de manifest una major atracció d'empreses per part de la província d'Osca. Pel que fa al destí de les empreses que decideixen marxar del territori, s'observa com un 16,1% de les que van marxar d'Osca van triar Lleida per establir-hi la seu social.

Destí segons municipi

En la Figura 8 es mostra de manera específica quins han estat els 10 municipis que han acollit un major nombre d'aquestes

empreses. Convé destacar que aquests 10 municipis van rebre, conjuntament, prop del 50% del total d'empreses sortints, i que són els únics municipis on es van traslladar, al llarg del període, més de 5 empreses lleidatanes, respectivament.

Tal com es pot observar, Barcelona (21%) i Madrid (11%) constitueixen els municipis que han acollit un major nombre d'aquestes empreses. Aquests municipis van ser els escollits per 1 de cada 3 empreses que van abandonar la província de Lleida.

Figura 8. Els 10 municipis on s'han traslladat més empreses de Lleida (2015-2020)

Municipi	Empreses	%	Província
BARCELONA	90	21,0%	BARCELONA
MADRID	47	11,0%	MADRID
FRAGA	14	3,3%	OSCA
TARRAGONA	8	1,9%	TARRAGONA
SARAGOSSA	8	1,9%	SARAGOSSA
SANT JOSEP DE SA TALAIA	7	1,6%	BALEARS
BINÈFAR	7	1,6%	OSCA
MONTSÓ	7	1,6%	OSCA
SAIDÍ	7	1,6%	OSCA
TUDELA	7	1,6%	NAVARRA

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil.

També crida l'atenció que, en el cas de la província d'Osca i a diferència del que succeeix amb Barcelona i Madrid, la majoria d'empreses que s'hi van traslladar no ho van fer a la capital de la província (de fet cap empresa s'hi va traslladar), sinó que ho van fer a municipis propis de la Franja o propers a aquesta (Fraga, Binèfar, Montsó i Saidí, principalment), fet que demostra l'atractiu que aquesta zona ofereix per a algunes empreses de Lleida.

Una situació similar a la d'Osca s'observa a la província de Tarragona, on únicament 8 de les 40 empreses que s'hi van traslladar van escollir la capital per establir-hi la seu social. No obstant, a diferència d'Osca, la resta d'empreses van quedar molt més repartides pel territori tarragoní, i cap més municipi tret de la capital apareix entre els principals receptors d'empreses.

Destí segons província i any

Un cop identificats els principals destins de les empreses que han marxat de Lleida, convé analitzar si aquests trasllats entre províncies són homogenis al llarg del temps o, si pel contrari, han fluctuat amb el pas dels anys. És necessari conèixer quina és la tendència i observar si hi ha destinacions que han guanyat popularitat en els darrers anys o si, pel contrari, hi ha destinacions que cada cop atrauen menys empreses de Lleida. Conèixer aquesta informació constitueix una qüestió de vital importància a l'hora d'adoptar mesures per combatre la deslocalització d'empreses de la província de Lleida, ja que permetrà conèixer quins són actualment els principals territoris competidors i, un cop identificats, analitzar les febleses competitives de la província de Lleida respecte a aquests i buscar solucions.

En la Figura 9 podem observar per a cada any del període

4. Resultats

objecte d'estudi, a quines províncies es van traslladar les empreses que van marxar de la província de Lleida aquell any en qüestió.

Tal com es pot observar, en tots els anys la província de Barcelona ha estat la principal receptora d'empreses

provinents de Lleida, amb una única excepció l'any 2018 en què va caure al segon lloc superada per Osca. La capacitat d'atracció de Barcelona, no obstant, ha experimentat variacions significatives, així, mentre entre 2015 i 2017 va atraure més del 40% de les empreses sortints de Lleida aquells anys, aquest percentatge va caure fins al 20% al 2018,

Figura 9. Destí de les empreses que van marxar de la província de Lleida en el període 2015-2020, segons província i any.

2015			2016			2017		
Província	Empreses	%	Província	Empreses	%	Província	Empreses	%
BARCELONA	28	41,79%	BARCELONA	34	54,84%	BARCELONA	39	41,94%
OSCA	17	25,37%	OSCA	8	12,90%	MADRID	12	12,90%
MADRID	10	14,93%	TARRAGONA	5	8,06%	TARRAGONA	12	12,90%
BALEARS	4	5,97%	GIRONA	3	4,84%	OSCA	9	9,68%
CANTÀBRIA	1	1,49%	CASTELLÓ	2	3,23%	SARAGOSSA	5	5,38%
GUIPÚSCOA	1	1,49%	LA RIOJA	2	3,23%	TEROL	3	3,23%
GUADALAJARA	1	1,49%	MADRID	2	3,23%	ALACANT	2	2,15%
MÀLAGA	1	1,49%	ALMERIA	1	1,61%	CASTELLÓ	2	2,15%
SEGÒVIA	1	1,49%	BALEARS	1	1,61%	NAVARRA	2	2,15%
TARRAGONA	1	1,49%	GUIPÚSCOA	1	1,61%	BALEARS	1	1,08%
VALLADOLID	1	1,49%	MÚRCIA	1	1,61%	CANTÀBRIA	1	1,08%
SARAGOSSA	1	1,49%	TOLEDO	1	1,61%	CÒRDOVA	1	1,08%
67			SARAGOSSA	1	1,61%	LLEÓ	1	1,08%
			62			MÀLAGA	1	1,08%
						PONTEVEDRA	1	1,08%
						VALÈNCIA	1	1,08%
						93		
2018			2019			2020		
Província	Empreses	%	Província	Empreses	%	Província	Empreses	%
OSCA	23	23,96%	BARCELONA	19	32,76%	BARCELONA	28	53,85%
BARCELONA	20	20,83%	MADRID	14	24,14%	MADRID	7	13,46%
MADRID	15	15,63%	TARRAGONA	8	13,79%	TARRAGONA	5	9,62%
TARRAGONA	9	9,38%	GIRONA	5	8,62%	ALMERIA	2	3,85%
NAVARRA	6	6,25%	SARAGOSSA	5	8,62%	GIRONA	2	3,85%
BALEARS	5	5,21%	OSCA	2	3,45%	OSCA	2	3,85%
SEVILLA	5	5,21%	ALACANT	1	1,72%	CIUDAD REAL	1	1,92%
SARAGOSSA	3	3,13%	ALMERIA	1	1,72%	GUIPÚSCOA	1	1,92%
GIRONA	2	2,08%	BISCAIA	1	1,72%	HUELVA	1	1,92%
VALÈNCIA	2	2,08%	PONTEVEDRA	1	1,72%	JAÉN	1	1,92%
CASTELLÓ	1	1,04%	TOLEDO	1	1,72%	SÒRIA	1	1,92%
CÒRDOVA	1	1,04%	58			SARAGOSSA	1	1,92%
GUIPÚSCOA	1	1,04%				52		
LA CORUNYA	1	1,04%						
OURENSE	1	1,04%						
TEROL	1	1,04%						
96								

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil.

4. Resultats

recuperant-se al 2019 (32,76%), i assolint uns nivells molts propers als màxims al 2020, i és que en aquest darrer any més de la meitat de les empreses que van marxar de Lleida van traslladar la seva seu social a Barcelona. Aquest resultat confirma la província de Barcelona com la principal receptora d'empreses que marxen de Lleida en l'actualitat.

Un altra tendència que convé destacar és la d'empreses que han anat marxant a la província d'Osc. Les dades mostren que aquest destí resultava més habitual durant els primers anys del període, rebent sempre més del 10% de les empreses que marxaven de Lleida, i assolint màxims al 2015 (25,37%) i al 2018 (23,96%) quan es va convertir aquell any en el principal destí d'aquestes empreses. No obstant, aquesta destinació ha sofert una disminució significativa durant els darrers anys, de fet, únicament 2 empreses s'hi van traslladar al 2019 i 2 empreses més s'hi van traslladar al 2020, que suposen en tots dos casos entre un 3 i un 4% del total d'empreses que van marxar aquests anys. Aquest resultat, per tant, mostra que si bé la província d'Osc ha estat una important destinació per a les empreses que marxaven de Lleida, aquesta ha perdut importància els dos darrers anys.

Pel que fa a la tercera província on s'han traslladat més empreses, Madrid, ha mantingut unes xifres bastant constants al llarg del període, exceptuant una forta disminució al 2016. Tret d'aquell any, s'observa com en la resta d'anys ha estat atraient entre 7 i 15 empreses cada any, que representaven entre el 13 i el 24% de les empreses sortints.

Finalment, si ens centrem en la quarta província que va absorbir més empreses al llarg del període, Tarragona, observem com durant els primers anys van ser poques les companyies que s'hi van traslladar (1 al 2015 i 5 al 2016). En canvi, durant els anys següents a aquestes xifres es van incrementar, rebent entre un 12 i un 15% de les empreses entre 2017 i 2019. No obstant, al 2020 aquestes xifres van tornar a descendir lleugerament, al rebre tan sols 5 empreses (un 9,62% del total).

Pel que fa a la resta de províncies, la seva capacitat d'atracció ha estat menys significativa al llarg del període i, per tant, resulta complicat extreure'n conclusions. No obstant, es pot destacar el cas de les Illes Balears, que va rebre algunes de les empreses entre 2015 i 2018, i que no ha rebut cap empresa més durant els dos darrers anys. Un cas similar seria el de la província de Saragossa, que va rebre 13 de les 16 empreses que es van traslladar durant tot el període entre 2017 i el 2019 i que, en canvi al 2020, ja només va rebre una empresa, tal com succeïa a l'inici del període.

4.1.3. Sector de les empreses que marxen

Un altre aspecte a analitzar és el referent al sector d'activitat de les empreses que marxen, donat que algunes causes d'aquesta deslocalització d'empreses poden ser específiques de sectors concrets i, en aquest cas, seria necessari que s'adoptessin mesures específiques dirigides als mateixos.

Per tal de realitzar aquesta anàlisi, s'ha optat per utilitzar la Classificació Nacional d'Activitats Econòmiques (CNAE) que

permet la classificació i agrupació de les unitats productores segons l'activitat que exerceixen de cara a l'elaboració d'estadístiques. Així, per a aquest estudi, s'ha tingut en compte el codi CNAE de cadascuna de les empreses per identificar el seu sector d'activitat. En la Figura 10 podem observar com es distribueixen les empreses que van marxar de la província de Lleida segons el seu sector d'activitat.

Tal com es pot observar, el sector d'activitat del que van marxar més empreses (91 en total) és el dedicat al "Comerç a l'engròs i al detall". Convé destacar que almenys 1 de cada 5 empreses que van traslladar la seva seu social durant el període objecte d'estudi pertanyien a aquest sector.

El segon sector del que van marxar més empreses va ser el de la construcció (60 en total). Mentre que el tercer sector d'activitat és un sector molt lligat a l'anterior, el de les "activitats immobiliàries", del que van marxar 52 empreses més. Si considerem de manera conjunta aquests dos darrers sectors, observem com un total de 112 empreses de les que van marxar es dedicaven al sector immobiliari i de la construcció, el que representa un 26% del total de les empreses sortints.

Figura 10. Distribució de les empreses que van marxar de la província de Lleida en el període 2015-2020, segons sector d'activitat.

Codi Activitat CNAE	Descripció activitat	Total Empreses	%
G	Comerç a l'engròs i al detall; reparació de vehicles de motor i motocicletes	91	21,26%
F	Construcció	60	14,02%
L	Activitats immobiliàries	52	12,15%
M	Activitats professionals, científiques i tècniques	36	8,41%
C	Indústria manufacturera	33	7,71%
A	Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca	27	6,31%
H	Transport i emmagatzematge	25	5,84%
N	Activitats administratives i serveis auxiliars	22	5,14%
I	Hostaleria	21	4,91%
J	Informació i comunicacions	15	3,50%
D	Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	11	2,57%
K	Activitats financeres i d'assegurances	11	2,57%
Q	Activitats sanitàries i de serveis socials	6	1,40%
R	Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	6	1,40%
P	Educació	5	1,17%
S	Altres serveis	5	1,17%
E	Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	2	0,47%
B	Indústries extractives	0	0,00%
O	Administració Pública i defensa; Seguretat Social obligatòria	0	0,00%
T	Activitats de les llars que donen ocupació a personal domèstic; activitats de les llars que produeixen béns i serveis per a ús propi	0	0,00%
U	Activitats d'organitzacions i organismes extraterritorials	0	0,00%
		428	100%

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil.

4. Resultats

A continuació, altres sectors d'activitat van experimentar una deslocalització d'empreses també significativa, com les vinculades a activitats professionals, científiques i tècniques (8,41% del total) o les vinculades a la indústria manufacturera (7,71% del total). Per la seva banda, altres sectors d'activitat com l'agricultura i la ramaderia, el transport i emmagatzematge, les activitats administratives o l'hostaleria, també es van veure afectats per aquest fenomen, veient com en tots ells més de 20 de les seves empreses van traslladar la seva seu social durant aquest període.

Altres sectors d'activitat també van experimentar la sortida d'algunes de les seves empreses, si bé en aquests casos el nombre total d'empreses que van marxar va ser menor i, per tant, menys significatiu en comparació als anteriorment mencionats.

Un altre factor que pot ser interessant analitzar és la relació entre el sector d'activitat i la província de destí de les empreses que han marxat. Això ha de permetre identificar els principals destins de les empreses de cada sector i, d'aquesta manera, conèixer exactament amb quins territoris s'està competint en cadascun d'ells.

La Figura 11 mostra la província on han traslladat la seva seu social les empreses de cada sector d'activitat. Concretament, les dades es centren en les 6 principals províncies de destí: Barcelona, Osca, Madrid, Tarragona, Saragossa i Girona, que, recordem, conjuntament han rebut més del 83% del total d'empreses que van marxar.

En primer lloc, s'observa com Barcelona ha estat el principal destí de les empreses en pràcticament tots els sectors d'activitat. La principal excepció la trobaríem en el sector de l'Agricultura i la Ramaderia. Per a aquestes empreses, la província de Barcelona constitueix un destí bastant secundari, traslladant-se a Osca la majoria de les empreses que van marxar d'aquest sector.

Un altre sector on la província de Barcelona no representa un destí tan majoritari com en la resta és el del Transport i emmagatzematge, ja que un mateix nombre de les empreses d'aquest sector que van marxar a Barcelona (6) també el trobem per la província d'Osca. En la resta de sectors d'activitat, no obstant, l'atracció de la província de Barcelona ha estat molt superior a la de la resta de territoris, podent destacar sobretot

Figura 11. Distribució de les empreses que van marxar de la província de Lleida en el període 2015-2020, segons sector d'activitat i província.

Codi Activitat CNAE	Descripció activitat	Barcelona	Osca	Madrid	Tarragona	Saragossa	Girona
A	Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca	2	15	4	3	0	1
B	Indústries extractives	0	0	0	0	0	0
C	Indústria manufacturera	13	9	3	2	3	0
D	Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	7	0	1	1	0	0
E	Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	1	1	0	0	0	0
F	Construcció	23	6	11	5	1	2
G	Comerç a l'engròs i al detall; reparació de vehicles de motor i motocicletes	36	6	13	11	7	2
H	Transport i emmagatzematge	6	6	2	2	3	1
I	Hostaleria	7	0	3	5	0	1
J	Informació i comunicacions	8	0	5	1	0	0
K	Activitats financeres i d'assegurances	6	1	3	0	0	0
L	Activitats immobiliàries	25	9	8	2	0	2
M	Activitats professionals, científiques i tècniques	14	3	5	3	2	1
N	Activitats administratives i serveis auxiliars	7	3	2	3	0	2
O	Administració Pública i defensa; Seguretat Social obligatòria	0	0	0	0	0	0
P	Educació	4	0	0	0	0	0
Q	Activitats sanitàries i de serveis socials	4	1	0	0	0	0
R	Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	1	1	0	2	0	0
S	Altres serveis	4	0	0	0	0	0
T	Activitats de les llars que donen ocupació a personal domèstic; activitats de les llars que produeixen béns i serveis per a ús propi	0	0	0	0	0	0
U	Activitats d'organitzacions i organismes extraterritorials	0	0	0	0	0	0
		168	61	60	40	16	12

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil.

4. Resultats

els sectors del comerç a l'engròs i al detall, de les activitats immobiliàries, de la construcció i les activitats professionals, científiques i tècniques.

També resulta interessant fer la lectura inversa i observar de quins sectors d'activitat provenen la majoria d'empreses en cadascuna d'aquestes províncies. En la majoria d'elles s'observa com un nombre important de les empreses que s'hi han traslladat pertanyen al sector comercial. Les úniques excepcions les trobaríem en el cas de la província d'Osca, on el sector majoritari d'aquestes empreses és l'agricultura i ramaderia (gairebé el 25% de les empreses que s'hi ha traslladat corresponen a aquest sector), i on també tenen cert pes les empreses de la indústria manufacturera i les activitats immobiliàries (al voltant del 15%, respectivament). Una altra excepció seria la província de Girona, on no s'observa cap sector predominant entre les empreses que s'hi van traslladar.

Finalment, també convé analitzar si aquesta deslocalització d'empreses per sectors mostra una tendència constant o, si pel contrari, s'observen variacions amb el pas dels anys. Aquesta informació resulta d'especial interès donat que les mesures que s'adoptin haurien d'anar especialment dirigides als sectors on s'observa una major sortida d'empreses en els darrers anys i, en menor mesura, als sectors que presentin una tendència contrària. En la Figura 12 podem observar el nombre d'empreses que va marxar en cada sector d'activitat cada any del període.

Donat que el total d'empreses que van marxar de la província de Lleida es va reduir durant els dos darrers anys del període (2019 i 2020), s'observa també una tendència decreixent en la marxa d'empreses de la majoria dels sectors. No obstant, s'observa que en alguns sectors la deslocalització d'empreses es un fenomen bastant habitual, i que aquesta es situa constantment en uns registres superiors als d'altres sectors. Aquest fet s'observa per exemple en el sector del comerç a l'engròs i al detall, però també en el sector de la construcció, on la majoria d'anys marxen com a mínim 10 empreses. En la majoria d'anys també s'observa una major deslocalització en el sector immobiliari, si bé el darrer any el nombre d'empreses que van marxar d'aquest sector es va reduir significativament.

Si bé en la majoria de sectors la sortida d'empreses s'ha reduït en els darrers anys, uns pocs sectors han experimentat una tendència contrària. Un clar exemple seria el sector de les activitats professionals, científiques i tècniques, on podem observar que 13 empreses van marxar de Lleida entre 2015 i 2017, una xifra que augmenta fins a les 23 en el període de 2018-2020, assolint la xifra màxima (11) el darrer any, esdevenint el sector amb major nombre d'empreses que van traslladar la seva seu social al 2020. Un altre sector que ha experimentat una major deslocalització amb el pas dels anys és el sector de la informació i les comunicacions, traslladant la seva seu social 4 empreses d'aquest sector tant al 2019 com al 2020. Finalment, també s'ha observat una major fuga d'empreses els darrers anys respecte als primers anys del període en les activitats administratives i serveis auxiliars.

Figura 12. Distribució de les empreses que van marxar de la província de Lleida en el període 2015-2020, segons sector d'activitat i any

Codi Activitat CNAE	Descripció activitat	2015	2016	2017	2018	2019	2020
A	Agricultura, ramaderia, silvicultura i pesca	6	7	6	6	2	0
B	Indústries extractives	0	0	0	0	0	0
C	Indústria manufacturera	3	4	7	11	4	4
D	Subministrament d'energia elèctrica, gas, vapor i aire condicionat	1	5	3	0	1	1
E	Subministrament d'aigua, activitats de sanejament, gestió de residus i descontaminació	0	0	0	1	0	1
F	Construcció	13	13	10	9	5	10
G	Comerç a l'engròs i al detall; reparació de vehicles de motor i motocicletes	14	14	22	17	14	10
H	Transport i emmagatzematge	3	2	5	9	4	2
I	Hostaleria	1	4	6	6	3	1
J	Informació i comunicacions	3	0	3	1	4	4
K	Activitats financeres i d'assegurances	2	0	2	3	2	2
L	Activitats immobiliàries	11	7	10	12	9	3
M	Activitats professionals, científiques i tècniques	5	2	6	9	3	11
N	Activitats administratives i serveis auxiliars	1	2	5	7	4	3
O	Administració Pública i defensa; Seguretat Social obligatòria	0	0	0	0	0	0
P	Educació	1	0	2	1	1	0
Q	Activitats sanitàries i de serveis socials	1	2	2	0	1	0
R	Activitats artístiques, recreatives i d'entreteniment	1	0	2	3	0	0
S	Altres serveis	1	0	2	1	1	0
T	Activitats de les llars que donen ocupació a personal domèstic; activitats de les llars que produeixen béns i serveis per a ús propi	0	0	0	0	0	0
U	Activitats d'organitzacions i organismes extraterritorials	0	0	0	0	0	0
		67	62	93	96	58	52

Font: Elaboració pròpia amb dades del Registre Mercantil i de la base de dades SABI.

En la resta de sectors, en canvi, s'observa una tendència decreixent en la deslocalització d'empreses des dels anys 2017 i 2018. Essent especialment significatius per una banda, el mencionat cas del sector immobiliari l'any 2020, i per altra banda el del sector de l'agricultura i la ramaderia, que ha passat d'experimentar la sortida de 6 o 7 empreses cada any des de l'inici del període, a únicament 2 sortides l'any 2019 i cap sortida l'any 2020. En la resta d'activitats, no obstant, les diferències entre els primers anys del període i els darrers no resulten especialment rellevants.

En definitiva, les dades analitzades al llarg d'aquesta secció posen de manifest l'existència d'una problemàtica real, i és que si bé la sortida d'empreses s'ha reduït els darrers dos anys

4. Resultats

observats, segueix produint-se un constant flux d'empreses que marxen de la província de Lleida, amb la conseqüent reducció de riquesa i llocs de treball pel territori. És necessari per tant, trobar solucions que frenin aquesta fugida d'empreses i, per fer-ho, resulta imprescindible identificar les causes que han motivat aquestes empreses a traslladar-se a altres territoris.

La principal excepció la trobaríem en el sector de l'Agricultura i la Ramaderia. Per a aquestes empreses, la província de Barcelona constitueix un destí bastant secundari, traslladant-se a Ossa la majoria de les empreses que van marxar

4.2. CAUSES DE LA DESLOCALITZACIÓ

4.2.1. Contextualització i marc conceptual sobre la deslocalització d'empreses

La ubicació geogràfica de les empreses en una economia globalitzada cada vegada perd més significança. Els grans avenços en la connectivitat física i digital han provocat que els territoris hagin de competir en el tauler internacional per tal d'atraure inversions, potenciar l'activitat econòmica i garantir el benestar.

En aquest context, els darrers anys han emergit diversos estudis científics per tal d'identificar els factors que més influeixen en les empreses a l'hora de decidir la seva ubicació. Després de revisar els més rellevants, s'ha optat per utilitzar el model que es mostra a la Figura 13 i que recull 9 grans factors (amb les seves corresponents 28 variables). Com que ofereix un marc prou ampli per traslladar-lo a la realitat de Lleida, ha servit per elaborar el qüestionari que han contestat les companyies que han participat en l'estudi.

Figura 13. Factors de deslocalització d'empreses i la composició de cadascun

Factors de mercat	Factors mediambientals
Alt nombre de clients a la zona	Normativa mediambiental favorable
Baix nombre de competidors a la zona	Impacte mediambiental menor
Factors laborals	Factors econòmics i fiscals
Disponibilitat de treballadors	Despeses de constitució
Costos laborals inferiors	Subvencions i ajudes públiques
Normativa laboral favorable	Incentius fiscals
Nivell de sindicalisme	Pressió fiscal del territori
Factors de concentració industrial	Factors polítics
Densitat industrial del territori	Clima econòmic, social i polític
Sinergies amb empreses de la zona	Actitud de les autoritats
Bon accés a les matèries primeres	Nivell de burocratització de l'administració
Proximitat a centres de recerca	
Factors d'infraestructures	Factors del sòl
Bones connexions terrestres	Disponibilitat elevada de sòl
Bones connexions marítimes	Costos de sòl inferiors
Bones connexions aèries	Normatives de sòl adequades
Proximitat a pols de comunicació	
Accés a la tecnologia i a altres serveis bàsics	Factors personals
	Canvis a nivell familiar

Font: Ramon i Ferriz (2006); Kimelberg i Williams (2013).

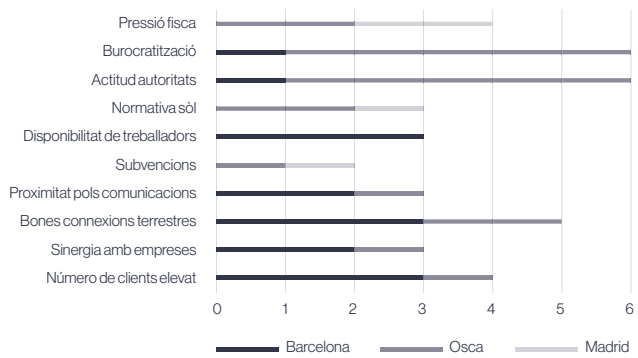
4.2.2. Causes de deslocalització segons el territori de destí

Segons els resultats del qüestionari realitzat a 22 empreses que van decidir marxar de la província de Lleida en els darrers sis anys, les causes de deslocalització difereixen en funció del territori de destí. Tal com s'ha explicat anteriorment, les tres

4. Resultats

provincies preferents per ubicar la seu social són Barcelona, Osca i Madrid, en aquest ordre d'importància. Doncs a la Figura 14 s'ha volgut representar quins són els factors que més incideixen en la deslocalització de les empreses en base a aquests destins.

Figura 14. Causes de deslocalització dels principals destins de les empreses de Lleida

Font: Elaboració pròpia a partir de l'enquesta realitzada.

De manera molt resumida, es poden extreure les següents conclusions de l'anàlisi realitzada:

- **Causes de Barcelona.** Efectes propis de la capitalitat, amb predomini de factors lligats a les bones connexions, la disponibilitat de treballadors i les oportunitats d'ampliar clients.
- **Causes d'Osca.** En aquest cas destaquen els factors relatius a l'actitud de les autoritats i la burocratització, així com les normatives fiscals i urbanístiques aplicables.
- **Causes de Madrid.** Les empreses que marxen a la capital de l'Estat esgrimeixen motius estrictament lligats a la pressió fiscal, les subvencions i la normativa del sòl.

4.2.2.1 Barcelona

Barcelona compleix amb un principi de centralitat i té un efecte centrífugadora respecte als territoris del seu voltant, arran de les seves característiques econòmiques i demogràfiques. Aspectes com la disponibilitat de clients i treballadors, així com les sinergies amb altres empreses, acaben configurant un pol d'atracció de noves inversions.

La capital catalana també té l'avantatge de les infraestructures. La possibilitat de tenir l'activitat a Barcelona implica una millora significativa en les comunicacions per carretera i també una porta a la internacionalització amb el port, l'aeroport i la connexió ferroviària amb Europa.

En les entrevistes en profunditat als responsables públics, també s'ha destacat el fenomen de la capitalitat, posant de manifest que s'ha de tractar des d'una perspectiva de país, ja que Barcelona és una oportunitat innegable per al conjunt de l'economia de Catalunya, però que alhora es pot convertir en un "forat negre" que absorbeix les empreses de la resta de provincies, debilitant l'equilibri productiu del territori.

De fet, tal com s'ha explicat en el punt 4.1, les provincies de Girona i Tarragona també experimenten la mateixa realitat, amb uns percentatges de deslocalitzacions d'empreses cap a Barcelona fins i tot superiors a les registrades per Lleida.

4.2.2.2 Osca

La deslocalització cap a les provincies de l'Aragó i, especialment Osca, té una particularitat que no es pot obviar: la proximitat geogràfica. I és que, tenint en compte l'escassa distància de la frontera administrativa, les empreses poden situar-se a ambdós costats de la mateixa sense tenir conseqüències rellevants en el dia a dia de la seva activitat.

Aquest fet té una doble vessant. Per un costat, les empreses que es volen ubicar a la província d'Osca, necessiten factor humà format i especialitzat que es troba a Lleida però no a l'Aragó. De fet, la Universitat de Lleida juga un paper fonamental en aquesta qüestió, ja que ofereix formació especialitzada en les necessitats de la seva economia, com el grau d'enginyeria agrària.

Però per una altra banda, el continu transvasament d'empreses lleidatanes cap a la zona d'Osca també pot implicar un moviment de persones i, en conseqüència, una fuga de talent. Un problema que, a llarg termini, es pot convertir en un perill per a la demografia de Lleida.

Segons les dades recollides, les empreses que més marxen cap a Osca són les del sector d'activitat amb més pes de l'economia lleidatana: Agricultura, ramaderia i pesca. Analitzant les causes que motiven aquestes companyies a passar a l'altre costat de la frontera, apareixen principalment dos factors:

- Disponibilitat i normativa del sòl.
- L'actitud de les autoritats i la burocràcia.

Disponibilitat i normativa del sòl.

Un factor crucial és la disponibilitat de sòl industrial. A Catalunya, l'ocupació dels polígons industrials l'any 2018 rondava el 75%, segons dades del Departament d'Empresa i Coneixement. En el document comprensiu de l'avantprojecte de la Llei de territori es recull que Catalunya disposa d'un total de 19.024 ha de sòl de sectors de planejament aprovats associats a l'activitat econòmica, dels quals només 7.013 ha, que equival al 37%, ja estan edificats, mentre que el 63% restant està pendent d'edificació (12.011 ha). Tanmateix, les empreses que han participat en l'estudi tenen una percepció diferent i segueixen reclamant més sòl industrial, ja que asseguren que gran part de les parcel·les disponibles són només per a ús logístic.

Maria Buhigas, urbanista per l'ETSAB, assegura que "davant l'aparent contradicció entre les dades i les percepcions en relació al sòl disponible, no és fàcil fer-se una idea ajustada del punt on ens trobem ara. I és que el sòl disponible no necessàriament és el sòl que s'ha transformat per a l'acció del planejament urbanístic. En primer lloc, podria ser que el sòl estigués 'retingut' en espera d'un increment del seu valor, i, per tant, en si no és un

4. Resultats

sòl disponible de cara a un potencial ocupant. En segon lloc, pot estar en una ubicació que no sigui la més adient o atractiva per al potencial ocupant, i, finalment, que el preu al qual s'estigui oferint tampoc no s'adeqüi als plantejaments de la demanda”.

De fet, aquest és un requeriment que en els darrers anys han posat sobre la taula diverses organitzacions empresarials catalanes, com la Cambra de Comerç de Lleida, que també alerta de les dificultats addicionals que es troba la indústria agroalimentària, a causa de les característiques de la seva activitat i les necessitats d'alçada de les seves naus industrials. Per contra, segons dades de Open Data Aragón, en diversos polígons industrials de la província d'Osca, l'alçada màxima de les naus és de 25 metres o, directament, no hi ha límit. Així mateix, l'Aragó també està potenciant la creació de més sòl industrial, com el Polígon Industrial de Fondo de Litera (Fraga), on s'està portant a terme una actuació que permetrà multiplicar per quatre les parcel·les disponibles, arribant a les 65 ha, molt pròxim a un altre polígon, Plataforma Logística (Fraga), que ja disposa de 85 ha més.

El continu transvasament d'empreses lleidatanes cap a la zona d'Osca també pot implicar un moviment de persones i, en conseqüència, una fuga de talent. Un problema que, a llarg termini, es pot convertir en un perill per a la demografia de Lleida.

Per altra banda, l'existència de Planes y Proyectos de Interés General de Aragón (PIGAS) que facilita la tramitació de grans projectes de manera ràpida i eficient, també ha permès donar solució a la falta de sòl industrial. El PIGAS tal com està descrit en l'exposició de motius del Decret-Llei 1/2017 de 3 de febrer, del Govern d'Aragó neix per “la necessitat d'agilitzar la implementació d'empreses a l'Aragó, permetre la seva aplicació immediata a plans i projectes d'interès general, tenint en compte que els plans i projectes tenen una transcendència i un impacte territorial i econòmic substancial i decisiu per al desenvolupament d'Aragó”.

El PIGAS és un projecte d'ordenació de sòl urbanitzable i no urbanitzable, pel qual el Govern d'Aragó autoritza la implementació de grans equipaments, d'infraestructures i d'activitats industrials, entre d'altres. En el moment que s'aprova un projecte, l'àrea del mateix té dret de tempteig i retracte, és a

dir, el titular del projecte té preferència per adquirir el terreny en condicions iguals a un tercer que pogués fer una oferta. A més, el terreny es considerarà “reserva de terrenys per a constitució o ampliació dels patrimonis públics de sòl” (Aguado, 2017), el que pot arribar a significar l'expropiació dels terrenys per part de l'Administració.

A la pràctica, aquesta normativa permet un estalvi de temps en la tramitació de les autoritzacions administratives i urbanístiques, al reservar de forma pràcticament automàtica el tros de sòl requerit per l'empresa per al seu ús i n'accelera el procés de compra amb els drets de tempteig i retracte. En alguns casos, també s'exonera al propietari del projecte de pagar els impostos municipals.

Alguns projectes empresarials que s'han vist beneficiats per aquest programa en els últims anys són Amazon i BonÀrea. A més, ha permès la tramitació de diferents projectes industrials com el de la plataforma logística industrial de Fraga o el de la plataforma industrial d'Osca (PLHUS).

L'actitud de les autoritats i la burocràcia

Un altre factor important és l'actitud política enfront l'empresa. Diferents empreses consultades de la zona de Ponent, tan petites com grans, han explicat que s'han trobat en els últims anys amb poca participació i iniciativa política en el moment de voler expandir la seva empresa i invertir per exemple, en noves naus industrials, trobant més traves que facilitats i havent de resoldre totes les necessitats per si sols. Citant textualment, han exposat que “l'actitud a la Franja i a la resta d'Aragó és realment bona. Els polítics valoren molt positivament les inversions d'economia productiva i et posen facilitats per gestionar àgilment tot els permisos, trobar el sòl industrial, realitzar les expropiacions, dotar les infraestructures necessàries, etc.”.

De fet, els responsables polítics que han participat en l'estudi també reconeixen que pot existir aquesta percepció negativa de l'administració catalana per part dels empresaris, cosa que atribueixen al fet que ens els darrers anys s'ha avançat cap un model molt garantista, que sovint xoca amb l'agilitat i la col·laboració que requereixen les inversions econòmiques de caràcter productiu. “Si a això hi sumem que som frontera amb territoris menys desenvolupats econòmicament, provoca que en l'efecte comparatiu en termes de predisposició política, hi sortim sempre perdent”, afirmen els experts.

Un últim factor i, no per això menys important, és el nivell de burocràcia que han d'afrontar les empreses a Catalunya. El procés de constitució d'una empresa (no inclou procediments posteriors com llicències d'activitat) a Espanya l'any 2019 segons l'informe Doing Business del Banc Mundial, implica un total de 7 tràmits, 12 dies i un 4% de la renda anual de l'emprenedor. Per tenir una referència en altres zones del món, a Nova Zelanda o a alguns territoris d'Estat Unitats, es requereix 1 sol tràmit que es fa al moment. Segons el mateix informe, Barcelona està en la posició 9 de 19 en les CCAA espanyoles en facilitat de creació d'empreses.

4. Resultats

En l'estudi "La transformació econòmica de Lleida: realitats i perspectives de futur", publicat l'any 2019 per diverses universitats catalanes, ja s'advertia que un dels camps de millora més significatius per part de totes les administracions (Govern central, Generalitat de Catalunya i Administracions locals) era promoure la competitivitat empresarial a través de la reducció de la burocràcia i els terminis per a la realització de tràmits.

Així mateix, els terminis relacionats amb la tramitació i cobrament de les ajudes també són un factor que les empreses posen en relleu: "A Catalunya una subvenció es va resoldre en 4 anys, mentre que a Múrcia es va resoldre en poc més de 6 mesos". Un element que no es converteix en determinant a l'hora d'ubicar la seu social en una província o una altra, però sí que és un incentiu important, especialment per a les petites i mitjanes empreses.

Els responsables polítics que han participat en l'estudi també reconeixen que pot existir aquesta percepció negativa de l'administració catalana per part dels empresaris, cosa que atribueixen al fet que ens els darrers anys s'ha avançat cap un model molt garantista

En relació amb la normativa mediambiental, les conclusions de la recerca determinen que es percep un grau d'exigència similar entre les diverses províncies espanyoles, però que la predisposició de les seves administracions és percep significativament diferent. Per exemple, segons les empreses consultades, a l'Aragó impera una actitud d'ajuda i col·laboració constant, mentre que a Catalunya el compliment mediambiental es converteix "en una barrera que ningú t'ajuda a saltar".

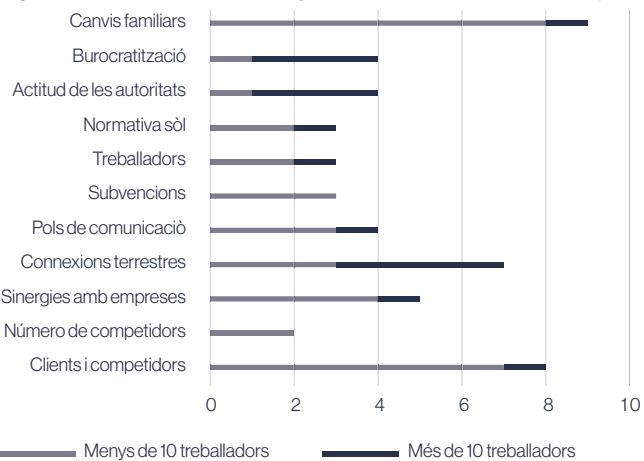
4.2.2.3 Madrid

Madrid, de la mateixa forma que Barcelona, compleix amb el principi de centralitat i disposa d'unes infraestructures ben desenvolupades. Ara bé, la principal causa d'atracció de Madrid són les polítiques fiscals i d'incentius econòmics del seu territori.

Una diferència principal la podem veure en el número de tributs propis de cada comunitat (veure Figura 15). Mentre que a data de finals del 2021, Madrid només en té 3, Catalunya ronda els 20. Alguns que poden afectar a les empreses i que només trobem

a Catalunya són els d'emissions contaminants per part de les indústries, la contaminació dels vehicles o sobre els actius no productius de les empreses.

Figura 16. Causes de deslocalització segons el número de treballadors de les empreses

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'AEAT sobre impostos propis

Un altre exemple el podem trobar en la gestió dels tributs. Com a exemple, es pot mostrar l'experiència amb l'IVA exportador que ens expliquen les empreses consultades: "a Catalunya es cobra en uns 6-7 mesos de mitjana, mentre que a Madrid, es redueix fins als 20 dies".

4.2.2.4 Altres territoris de l'Estat

Tot i que la majoria d'empreses marxen cap a les zones esmentades anteriorment, també hi ha deslocalitzacions cap a altres províncies de l'Estat, tal com s'apunta en la figura 4. En aquests casos, s'identifiquen factors molt diversos i sense un nexa comú que permeti extreure'n conclusions clares. De fet, els motius més repetits per les empreses són de naturalesa ben diferent, ja que van des de qüestions de naturalesa familiar fins a necessitats relacionades amb les infraestructures disponibles, passant per la necessitat d'establir sinergies empresarials en una altra zona.

Si s'hagués de destacar un tema que posen de manifest les empreses que han marxat a províncies com Tarragona, Girona, Castelló, València o Navarra, aquest seria el de les connexions per al transport de mercaderies. De fet, alerten del perill que un territori com Lleida quedi exclòs dels principals corredors ferroviaris que s'aniran consolidant en els propers anys per connectar la Península Ibèrica amb el nord d'Àfrica i Europa. Un problema que es pot agreujar per la competència d'una Comunitat Autònoma tan propera com l'Aragó, que està apostant cada vegada més per convertir-se en un hub logístic de primer ordre mundial, essent un node de connexions entre diversos corredors viaris i ferroviaris, i disposant d'un aeroport especialitzat en transport de mercaderies.

4. Resultats

4.2.3. Causes de deslocalització segons el número de treballadors

En funció de la mida de les empreses, les causes de la deslocalització varien lleugerament. Tot i que la majoria de causes són comunes, en la Figura 16 s'exposen les principals:

Figura 15. Comparativa de tributs propis entre les principals CC.AA.

	Catalunya	Aragó	Madrid
Impost sobre grans establiments comercials	X	X	
Cànon sobre la incineració de residus municipals	X		
Cànon sobre els residus municipals	X		X
Cànon sobre els residus de construcció	X		
Cànon sobre els residus industrials	X		
Impost sobre els establiments turístics	X		
Impost sobre les emissions de l'aviació comercial	X		
Impost sobre les emissions de gasos produïts per a l'atmosfera per part de les indústries	X		
Impost sobre emissions de diòxid de carboni dels vehicles de tracció mecànica	X		
Impost sobre els actius no productius de les persones jurídiques	X		
Impost sobre instal·lacions que afecten el medi ambient	X		
Impost per la contaminació de les aigües	X	X	
Impost sobre instal·lacions d'energia elèctrica d'alta pressió		X	

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de l'enquesta realitzada

De la Figura 16 es pot extreure la següent informació:

- En microempreses i empreses petites (de 0 a 9 treballadors), la causa principal de deslocalització és el canvi familiar. Deixant de banda aquest factor exogen, el que més afecta a aquestes empreses són els factors de mercat, com els clients i les sinergies, i les infraestructures.
- En empreses mitjanes i grans (a partir de 10 treballadors), la causa principal és l'actitud de les autoritats i la burocràcia, així com unes bones infraestructures. Aquest fet s'explica perquè són empreses en creixement que veuen com les seves aspiracions es veuen frustrades per la impossibilitat d'obtenir llicències o bé actius necessaris per a la seva expansió.

Aquest darrer punt esmentat és rellevant. I és que l'actitud política o la burocràcia aplicable poden esdevenir un fre important per al creixement del teixit empresarial, cosa que no només pot desembocar en canvis de seu social, sinó també en la pèrdua d'inversions productives, movent la capacitat de generar valor afegit fora del territori de Catalunya.

4.3. PROPOSTA DE SOLUCIONS

4.3.1 Requisits de les mesures

En els punts anteriors de l'estudi s'ha pogut constatar que la deslocalització d'empreses lleidatanes cap a altres territoris de l'Estat és un problema real i rellevant. Així mateix, les diferents metodologies utilitzades han permès aprofundir en el coneixement de les causes que han motivat que 428 empresaris decidissin marxar de la província de Lleida en els darrers 6 anys.

El següent pas d'aquest treball d'investigació es centra en analitzar les conclusions extretes en el qüestionari, el grup focal i l'entrevista en profunditat per tal d'identificar propostes concretes que ajudin a minimitzar l'impacte dels factors causals i, en conseqüència, reduir el fenomen de la deslocalització d'empreses.

Cal assenyalar que aquesta tasca de plantejar solucions en base al diagnòstic ha generat un consens molt elevat entre els actors que han participat en la recerca, tant des del món acadèmic com de l'empresarial. Tots ells coincideixen en emprendre poques mesures, però de gran rellevància estratègica i amb quatre característiques clau:

- Que s'impulsin des de les administracions públiques catalanes
- Que es dissenyin en col·laboració amb el sector empresarial
- Que es tradueixin en projectes concrets
- Que s'abordin amb caràcter d'urgència

Si s'assenyala l'administració pública catalana com a impulsora d'aquestes mesures és perquè té la responsabilitat i les competències per emprendre accions dirigides a preservar el teixit empresarial de la província de Lleida. No obstant això, els empresaris també han de col·laborar en el disseny i execució de les solucions, amb l'objectiu que siguin el més efectives i eficaçes possible. De fet, una de les demandes més escoltades durant la recerca és la necessitat de traduir les voluntats polítiques en projectes concrets, que siguin capaços de definir els objectius bàsics, els recursos necessaris i el calendari previst.

En la mateixa línia, destaca la urgència a l'hora de posar en marxa les mesures proposades, ja que totes elles necessiten un temps d'implementació i maduració abans de donar resultats, així que la inacció del present pot seguir mantenint o agreujant el degoteig d'empreses petites, mitjanes i grans que decideixen traslladar la seva seu cap a altres províncies.

4.3.2. Millorar les infraestructures

Tal com s'ha exposat en la presentació de resultats, Barcelona és la província que ocupa el primer lloc entre els destins de les empreses que marxen de Lleida. També s'ha explicat que els factors que més incideixen en aquest fenomen concret són de mercat, laborals i d'infraestructures (a banda dels familiars).

4. Resultats

I és que l'efecte atraient de la capitalitat sobre la resta del territori és una realitat present en molts països. En el cas que ens ocupa, Barcelona i la seva àrea metropolitana tenen un potencial molt rellevant en infraestructures (com poden ser el port i l'aeroport), així com en disponibilitat de treballadors (en qualsevol especialització i categoria professional) i en oportunitats de creixement derivades d'un mercat més ampli. I és que no cal oblidar que a l'Àrea Metropolitana de Barcelona hi viuen actualment més de 3,2 milions de persones, un 42,8% de la població de Catalunya. També és la zona on s'acumula més teixit empresarial, cosa que afavoreix les sinergies entre companyies

Lleida corre el perill de quedar al mig de dos hubs logístics molt potents (Saragossa amb el Corredor Central i Barcelona amb el Corredor Mediterrani) cosa que encara pot agreujar més el problema de la deslocalització d'empreses.

Per tant, hi ha algunes causes del transvasament d'empreses de Lleida cap a Barcelona que són difícilment rebatibles i que formen part de la idiosincràsia pròpia de Catalunya. No obstant això, hi ha marge de maniobra. Concretament, les conclusions de l'estudi apunten a la millora de les infraestructures com la millor solució per fer compatible la força tractora de Barcelona amb el desenvolupament d'una província com Lleida. En aquest sentit, es proposen quatre línies de treball:

- **Millorar les connexions viàries de la província de Lleida:** Els empresaris i experts que han participat en l'estudi destaquen que la província de Lleida necessita millorar les seves connexions viàries, especialment les de les comarques de l'interior i de la zona pirinenca, per tal que les empreses que s'ubiquen en aquests territoris puguin guanyar competitivitat logística. En aquest sentit, destaquen dos projectes estratègics que caldria millorar i finalitzar: l'autovia A14 per connectar Lleida amb França i la carretera C12 per disposar d'un vertader eix de l'Ebre entre les províncies de Tarragona i Lleida. Així mateix, des de les administracions lleidatanes es reclama que també s'incrementi la inversió a l'A2, ja que és la principal via de comunicació amb Barcelona.
- **Assegurar la connexió ferroviària de Lleida amb els principals corredors europeus:** Si no es prenen decisions clares en l'àmbit del transport de mercaderies per ferrocarril, Lleida corre el perill de quedar al mig de dos hubs logístics molt potents (Saragossa amb el Corredor Central i Barcelona

amb el Corredor Mediterrani) cosa que encara pot agreujar més el problema de la deslocalització d'empreses. En aquest sentit, les empreses i especialistes que han participat en l'estudi consideren imprescindible la inclusió de Lleida als dos corredors i també la remodelació de l'estació del Pla de Vilanova per a trens de 740 metres, amb instal·lacions d'autopista ferroviària per aprofitar el potencial logístic de Lleida, afavorir les seves exportacions i, de cara al futur, convertir-se en un punt de connexió entre els corredors cantàbric i mediterrani. Aquest fet permetria tenir connexió amb els ports de Barcelona i Tarragona, això com amb la resta d'Europa però també, amb Saragossa i la seva Terminal Marítima que permetria connectar amb la resta de ports com el de Bilbao o Algesires.

- **Potenciar el desenvolupament de l'aeroport Lleida – Alguaire:** Finalment, l'estudi també posa el focus en l'aeroport de Lleida-Alguaire, ja que els empresaris i experts consideren que és una infraestructura amb un potencial econòmic i d'atracció d'inversions que no s'ha explotat. Concretament, tenint en compte les seves característiques, s'identifiquen almenys dos usos que es podrien considerar per dotar de més activitat la instal·lació: convertir-lo en un aeroport especialitzat en transport aeri de mercaderies i/o especialitzar-se en l'estacionament i manteniment d'avions. De fet, des de l'administració local es posa de relleu que ja s'està treballant en aquesta línia i dotant l'aeroport d'activitats com la formació en l'àmbit aeronàutic, el desballestament d'avions i la realització de proves per a la indústria aeroespacial.
- **Garantir i ampliar el desplegament d'infraestructures de telecomunicacions:** Tenint en compte que la digitalització és un element clau en la competitivitat econòmica actual, els experts asseguren que cal garantir el compliment del conveni que van signar la Generalitat de Catalunya i la Diputació de Lleida per al desplegament de fibra òptica al territori durant els anys 2021 i 2022. Així mateix, caldrà ampliar el compromís i desplegar el pla del govern català per assegurar que la fibra òptica arribi a tots els municipis de més de 50 habitants abans de finalitzar l'any 2023. I és que la implantació i gestió coordinada d'infraestructures tecnològiques i de comunicacions electròniques s'ha convertit en un element bàsic per fomentar la igualtat d'oportunitats per a tots els municipis de la província de Lleida.

4.3.3. Afavorir l'agilitat administrativa

Més enllà de les conseqüències d'una capitalitat tan potent com la de Barcelona, la província de Lleida ha vist com en els darrers sis anys marxaven 60 empreses a Madrid i 81 a l'Aragó. Tal com s'ha exposat en l'anàlisi de les causes, aquest tipus de deslocalització ja no té tant a veure amb els efectes propis de la centralització, sinó amb factors de caràcter econòmic i polític, que també poden acabar determinant l'atractiu dels territoris de cara a les empreses.

4. Resultats

“Les subvencions i el preu del sòl només generen impacte una vegada, així que el més determinant en la localització d'un projecte és el tracte i les condicions que es visualitzen al llarg dels anys”.

En aquest sentit, el primer element que cal assenyalar és que la investigació no ha trobat un pes específic important de tres elements que en l'imaginari col·lectiu solen associar-se a la deslocalització d'empreses: subvencions, impostos i preu del sòl. De fet, com que l'anàlisi de les causes no apunta clarament en aquesta direcció, en aquest apartat de solucions tampoc es parlarà específicament d'incrementar les ajudes a les empreses, baixar la càrrega impositiva o disminuir el preu del sòl. En qualsevol cas, tot i que aquest tipus de mesures no siguin essencials, és evident que incideixen positivament i de forma directa en el compte de resultats dels negocis, així que també acaben tenint un espai en l'equació per decidir la ubicació d'una companyia. En aquest aspecte, Madrid és la província que més empreses atrau per qüestions fiscals.

“Les subvencions i el preu del sòl només generen impacte una vegada, així que el més determinant en la localització d'un projecte és el tracte i les condicions que es visualitzen al llarg dels anys”. Aquesta frase d'un emprenedor en el grup focal resumeix a la perfecció el sentiment expressat per les companyies que han participat en l'estudi, que consideren que les mesures per evitar la fuga d'empreses han de ser de caràcter estructural i pensades per donar resposta a les verdaderes causes de la deslocalització. En altres paraules: poques mesures, però de gran poder transformador.

En aquest sentit, la principal causa que cal atacar és l'agilitat de les administracions, ja que actualment es considera el greuge comparatiu més rellevant respecte a altres províncies de l'Estat. De fet, les comunitats autònomes amb una dimensió inferior, com l'Aragó, tenen un avantatge competitiu molt important pel que fa a la celeritat i diligència en els tràmits administratius. Per tant, cal impulsar iniciatives que compensin aquest dèficit i no es perdin oportunitats d'inversió i creixement. Concretament, l'estudi apunta dues mesures bàsiques:

- **Finestreta única:** Crear una oficina d'atenció a l'emprenedor que doni suport a les persones que volen engegar un projecte empresarial a Lleida, assessorant sobre els passos a seguir i facilitant totes les tasques administratives que comporta. L'escenari ideal seria que qualsevol emprenedor pogués dirigir-se a aquesta oficina i que li fos assignada una única persona per realitzar tot el procés de constitució, fent de

pont amb les administracions implicades. Els responsables públics asseguren que ja existeixen alguns instruments legals per avançar en aquesta direcció, com la “Llei de facilitació de l'activitat econòmica”, però que cal un esforç important de concreció, tècnica i coordinada, per disposar d'eines realment efectives.

- **Detecció d'empreses amb problemes:** Alguns experts van un pas més enllà i defensen que l'acompanyament no es limités al moment de la constitució de l'empresa, sinó que el vincle entre les companyies i l'administració es mantingués mitjançant un sistema d'alarmes, al qual poguessin recórrer els empresaris que es trobessin en dificultats, per tal que fossin escoltats i rebessin suport a temps, minimitzant així el risc de la deslocalització. Aquest concepte de col·laboració públicoprivada es podria fer efectiu a través d'una associació empresarial que ja tingui presència al territori, i que actuï com a vincle entre les necessitats empresarials de caràcter urgent i les possibles solucions administratives.
- **Pla supramunicipal per a projectes d'interès general:** Disposar d'un pla legislatiu de caire urbanístic que doni cobertura als grans projectes empresarials que tinguin un interès estratègic per a Catalunya (amb uns criteris de selecció ben definits i avaluats mitjançant una comissió interdepartamental amb representació del territori afectat). Hauria de ser un marc amb competència supramunicipal, que permetés establir un equip de treball bilateral (administració – empresa) amb l'objectiu de portar a terme tota la tramitació del projecte, de forma coordinada i àgil. Tal com s'ha explicat en l'apartat 4.2, l'Aragó disposa d'un pla d'aquestes característiques per atraure i fomentar les grans inversions productives, així que podria servir d'inspiració.

Disposar d'un pla legislatiu de caire urbanístic que doni cobertura als grans projectes empresarials que tinguin un interès estratègic per a Catalunya.

4.3.4. Crear un pol generador d'inversions

Tot i que el preu del sòl no s'ha identificat com a causa destacada de la deslocalització empresarial, sí que han emergit amb força els aspectes relacionats amb la disponibilitat de sòl industrial, a Catalunya en general, i a Lleida en particular. Totes les veus recollides a l'estudi afirmen que cada vegada és més complex trobar espais disponibles per acollir inversions de caràcter industrial a la província de Lleida, ja que molts polígons estan

4. Resultats

creixent a base de projectes logístics. De fet, el Govern de Catalunya acaba d'aprovar l'Estratègia Logística per a la Internacionalització de l'Economia Catalana que, entre altres mesures, preveu la conversió de sòl industrial a logístic.

En aquest sentit, la present investigació proposa emprendre un projecte que no només abraça la problemàtica del sòl, sinó que té una vocació disruptiva per convertir la província de Lleida en un pol d'atracció d'inversions relacionades amb el sector agroalimentari. Això passaria per imitar el model holandès, que fa 20 anys va impulsar un gran pla nacional per situar el país com un referent de l'agricultura sostenible i productiva, aconseguint que actualment sigui el primer productor de flors del món i el segon exportador de productes agroalimentaris.

Així doncs, tenint en compte que més del 40% del PIB i del 60% de les exportacions de les terres de Lleida són del sector agroalimentari, es planteja una bona oportunitat d'especialització i creixement, mitjançant la creació d'un gran pla de desenvolupament agroindustrial que inclogui almenys dos elements importants:

- **Polígons especialitzats en indústria agroalimentària**, amb sòl disponible i serveis adequats, per tal d'atraure empreses i generar sinergies entre elles. El projecte del Polígon Torreblanca – Quatre Pilans podria ser una bona oportunitat per començar a explorar aquesta via. En

algunes regions d'Espanya ja s'estan emprenent projectes de caràcter sectorial, com el Parque Agroalimentario del Sur de Córdoba (Còrdova), el Polígono Agroindustrial de Villarejo de Órbigo (LLeó) o el Polígono Agroindustrial de Sierra de Yeguas (Màlaga). Tot i que, un referent d'aquest tipus d'instal·lacions a nivell europeu és l' "ABC Westlan", un modern parc industrial holandès que acull empreses del sector agroalimentari, oferint-los serveis de primer nivell i fomentant la cooperació entre elles.

- **Plataforma de col·laboració de triple hèlix** (administració, empresa i acadèmia) per tal de fomentar la innovació i convertir Lleida en un autèntic "Food Valley", a l'estil holandès. De fet, ja existeixen iniciatives que van en aquesta línia, tal com demostra la recent creació del Centre d'Innovació Digital Agroalimentari i Forestal de Catalunya, que pretén afavorir i potenciar solucions innovadores aplicades a aquest sector. A més a més, compta amb el suport coordinat d'agents tan rellevants com la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Lleida, la Paeria, el Parc Científic de Lleida, la Universitat de Lleida, la Cambra de Comerç de Lleida, la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya o l'Associació de Fabricants i Exportadors de Maquinària Agrícola de Catalunya. També existeixen projectes amb una sòlida trajectòria, com l'IRTA, tot i que els experts consultats en l'estudi asseguren que algunes d'aquestes iniciatives necessiten aterrar a un nivell més pràctic i operatiu.

4. Resultats

4.3.5. Prestigiar l'emprenedor i l'empresa

Malgrat no ser un factor fonamental, durant tot el procés de recerca s'ha anat repetint el problema d'imatge que pateixen els emprenedors a nivell social, cosa que també pot tenir repercussions a nivell polític i, en conseqüència, acabar tenint una certa influència en el procés de localitzar una empresa o inversió.

En el grup focal, els empresaris van posar de manifest que a Catalunya perceben una actitud poc acollidora per part dels representants públics, cosa que no experimenten quan tenen tracte amb administracions d'altres comunitats autònomes. Una de les expressions utilitzades per un emprenedor, malgrat tenir una essència volgudament hiperbòlica, serveix per il·lustrar aquest sentiment: “quan proposem una inversió productiva en altres indrets ens estenen la catifa vermella, però a casa nostra semblem presumptes delinqüents”.

La qüestió és que hi ha un element intangible que és la predisposició de les administracions a l'hora d'acollir nous projectes empresarials. Una predisposició que es pot veure certament condicionada per la imatge social predominant. Precisament per aquest motiu, l'estudi considera rellevant que es porti a terme un pla de comunicació per posar en valor la tasca que realitzen les empreses a la província de Lleida i els beneficis que aporta per al conjunt de la població tenir un teixit productiu sòlid, evidenciant que el benestar social d'un territori està estretament lligat a la seva salut econòmica.

4.3.6. Resum de possibles solucions als factors de deslocalització

A la figura 14 es pot veure el resum dels 4 objectius i les 10 mesures que proposa el present estudi per mitigar els factors de deslocalització de les empreses de la província de Lleida.

Figura 17. Quadre resum amb les mesures proposades per reduir els factors de deslocalització empresarial

OBJECTIUS	MESURES CONCRETES
Millorar les infraestructures	1. Connexions viàries articuladores
	2. Connexió amb els corredors ferroviaris
	3. Nous usos per a l'aeroport Lleida-Alguaire
	4. Telecomunicacions a tot el territori
Afavorir l'agilitat administrativa	5. Finestreta única per a emprenedors
	6. Detecció d'empreses amb problemes
	7. Pla supramunicipal per a grans projectes
Crear un pol generador d'inversions	8. Polígons especialitzats en agroalimentació
	9. Col·laboració universitat – empresa – administració
Prestigiar l'emprenedor i l'empresa	10. Pla de comunicació pro empresa

Font: Elaboració pròpia amb informació extreta dels grups focals i les entrevistes en profunditat.

5. Conclusions

5. Conclusions

A través de la investigació, s'ha aconseguit abordar de manera rigorosa el fenomen de la deslocalització empresarial a la província de Lleida i donar resposta a les tres preguntes que inicialment van motivar la realització d'aquest estudi.

1. La deslocalització d'empreses és un problema real i rellevant a la província de Lleida?

Sí, efectivament. En els darrers sis anys, han marxat de Lleida un total de 428 empreses, essent la província espanyola amb més deslocalització de totes les comparables per proximitat o densitat empresarial. A més a més, és un fenomen que afecta de manera proporcional a companyies de totes les dimensions. Els sectors amb més deslocalització són el comercial i el de la construcció, però l'impacte també és transversal.

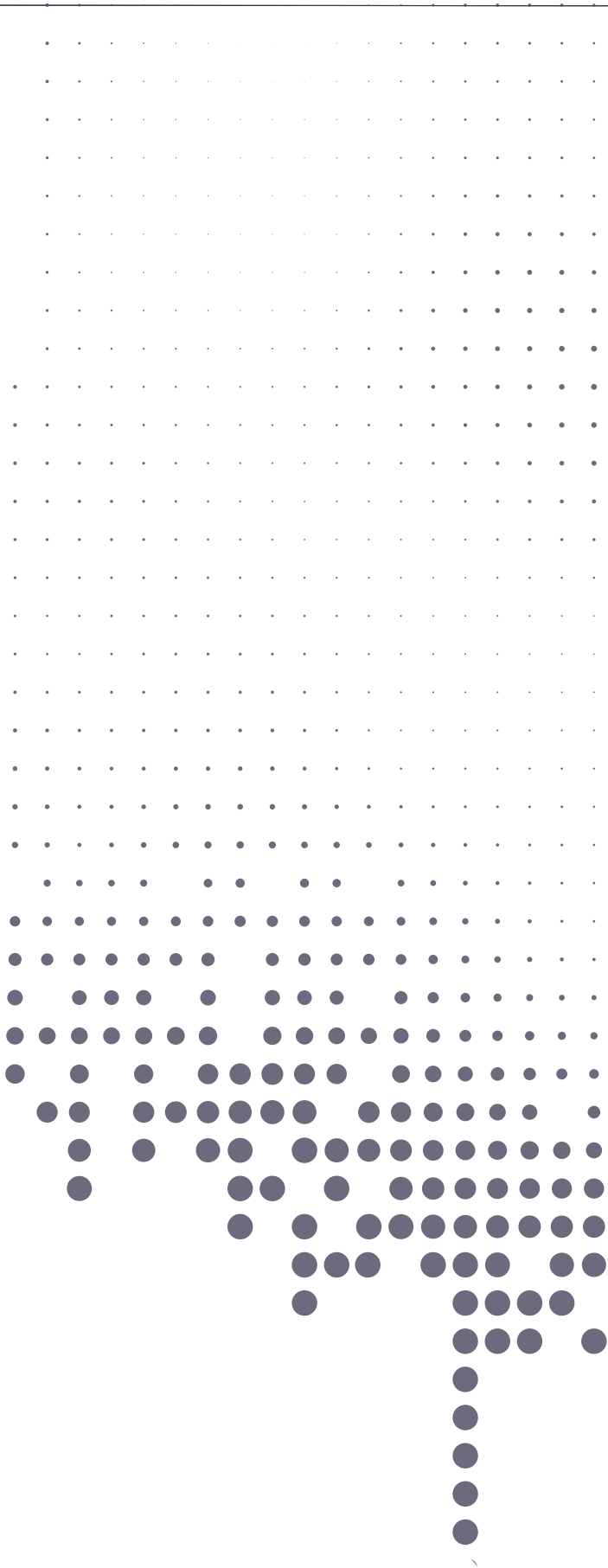
2. Quins són els factors que motiven les empreses a marxar de Lleida per anar cap a altres territoris de l'Estat?

Es poden classificar els factors en base al destí escollit. Les empreses que marxen a Barcelona (un 39,4%) ho fan en busca dels beneficis de la capitalitat, com les infraestructures o les oportunitats de creixement. Les que es desplacen a l'Aragó (18,9%) ho fan especialment per raons d'agilitat administrativa, predisposició política i disponibilitat de sòl. I les que prefereixen Madrid (14%) apel·len als incentius fiscals i les subvencions.

3. Quines mesures es podrien emprendre per mitigar el fenomen i retenir l'activitat productiva de la província?

S'hauria de treballar en els quatre grans objectius que ataquen directament les causes: millorar les infraestructures i connexions de la província, afavorir l'agilitat administrativa mitjançant el concepte "finestreta única", crear un pol d'atracció del sector agroalimentari amb polígons especialitzats i posar en marxa un pla de comunicació que permetés millorar la imatge social de l'emprenedor i l'empresa.

Tenint en compte la rellevància del problema i els efectes que pot tenir la deslocalització empresarial sobre el benestar de les persones d'un territori, l'estudi invita a prendre accions decidides per mantenir la competitivitat econòmica de la província de Lleida.

A close-up photograph of a hand with pink nail polish reaching for a book on a red library shelf. The background is blurred, showing other books and shelves. A decorative pattern of white dots is overlaid on the bottom left of the image.

6. Bibliografia

6. Bibliografia

- Aguado, J. (2017) Ordenación del territorio, urbanismo y vivienda. Disponible a: <https://ifc.dpz.es/recursos/publicaciones/36/96/03aguadoorta.pdf>
- Amat, O.; Boar, A.; Bracons, G.; Lloret, P.; Saladrígues, R. (2019). La transformació econòmica de Lleida: realitats i perspectives de futur. Forum Empresa. Barcelona. Disponible a: https://www.forum2001.es/sites/default/files/lleida_informe_25_4_2019.pdf
- Buhigas, M. (2019). Present i futur dels polígons industrials: més enllà de la seva transformació. Papers del Pacte Industrial, Número 5. Barcelona. Disponible a: <https://www.pacteindustrial.org/wp-content/uploads/2020/12/Paper-del-Pacte-Industrial-5-Present-i-futur-dels-poligons-industrials-mes-enlla-de-la-seva-transformacio.pdf>
- Kimelberg, Shelley M. and Williams, Elizabeth, (2013), Evaluating the Importance of Business Location Factors: The Influence of Facility Type, Growth and Change, 44, issue 1, p. 92-117, <https://EconPapers.repec.org/RePEc:bla:growch:v:44:y:2013:i:1:p:92-117>.
- PIMEC (2020). Anuari de la PIME catalana 2020. Barcelona. Disponible a: https://www.pimec.org/sites/default/files/documents_pagines/anuari_de_la_pime_catalana_2020.pdf
- Prat, J.; Marcén, M. (2006). La localización de empresas y las características del movimiento industrial de Teruel (España) durante el periodo 1992-1998. Intangible Capital, ISSN 1697-981, núm 2, Nº. 2, 2006, pags. 199-235. 2.

Agraïments

Els autors de l'estudi volen agrair a la Cambra de Comerç de Lleida la seva aposta decidida per la recerca amb vocació de transformació social. També volen donar les gràcies a totes les persones del sector empresarial i polític que han col·laborat desinteressadament en el treball d'investigació, aportant-nos les seves valuoses percepcions. I un reconeixement als experts i acadèmics que han ajudat a millorar el contingut final, amb una menció especial a les aportacions del catedràtic Oriol Amat.

Informe elaborat per:

Universitat
de Lleida

BARCELONA
SCHOOL OF
MANAGEMENT

Per encàrrec de:

Cambra de Comerç
de Lleida

Amb la col·laboració de:

Transformació
Econòmica

Diputació de Lleida
Patronat de Promoció Econòmica